

Kristova bytost v dějinách křesťanství

Rudolf Steiner

Milí přátelé,

téma, na které chci v těchto dnech mluvit, mi připadá vzhledem k cílům a představám dnešní doby zvláště důležité...

Hned na začátku chci zdůraznit, že název "Páté evangelium" nebyl zvolen z touhy po senzaci. Doufám, že se mi podaří ukázat vám, že mluvit o Pátém evangeliu ve smyslu, jenž je v naší přítomné době zvláště důležitý, je skutečně oprávněné, a že se zde nehodí žádný jiný název než právě Páté evangelium. Toto Páté evangelium, jak je uslyšíte, nebylo ještě nikde napsáno. V budoucnosti však bude jistě v určitých spisech vydáno. Přesto v jistém smyslu můžeme říci, že toto Páté evangelium je tak staré jako ostatní čtyři evangelia.

Bude nutné, abychom si v úvodu objasnili několik důležitých bodů, nutných k pochopení tohoto Pátého evangelia. Na začátku chci vyslovit přesvědčení, že již není daleko doba, kdy i v těch nejnižších školách, v nejzákladnější výuce, bude vědění, zvané obvykle "dějepis", něčím docela jiným, než je dosud. Ač se to může zdát absurdním, pojmy a představy o Kristu budou hrát ve výuce dějin i náboženství daleko důležitější roli než dnes.

Ještě v poměrně nedaleké minulosti se na západě bezpočet lidí obracel svým srdcem ke Kristu mnohem vroucněji než dnes, a to jak mezi nejprostšími, tak i mezi nejvzdělanějšími vyznavači křesťanství. A v nepopsatelně větší míře tomu tak bylo ještě v dřívějších dobách. Sledujeme-li však písemnictví přítomné doby a přemýšlíme-li o tom, co především zajímá člověka dnešní doby a co je jeho srdci blízké, nabýváme zřetelný dojem, jak se porozumění, nadšení a citové zaujetí pro představy o Kristu vytrácejí, zejména tam, kde předpokládáme jistou úroveň vzdělání, odpovídající dnešní době. Tu se musí zdát neuvěřitelným, že by se měla tato naše doba vyvíjet k tomu, aby v myšlení o historii lidstva měly představy o Kristu hrát mnohem významnější roli než dosud.

Což se to nejeví jako naprostý rozpor?!

Pohlédneme však na tuto otázku z jiné strany. Také tady v tomto městě jsem měl již častěji možnost mluvit o významu a obsahu představy Krista. Ve výkladech obsažených v různých přednáškách a cyklech jste měli možnost získat mnohé poznatky z hlubin duchovní vědy o tajemství Kristovy bytosti a o představě Krista.

Každý, kdo se seznámí s obsahem všeho toho, co bylo vysloveno v našich přednáškách, v přednáškových cyklech a v našich spisech vůbec, musí nabýt přesvědčení, že k úplnému pochopení Kristovy bytosti patří rozsáhlá příprava. Zde musíme být vybaveni nejobsažnějšími pojmy, představami a ideami, chceme-li se skutečně dopracovat k dokonalému pochopení toho, co je Kristus a čím je onen podnět, který jako podnět Kristův procházel staletími. Dokonce je možno dospět k názoru, že je třeba poznat nejprve celou theosofii (anthroposofii), má-li se člověk povznést ke správné představě o Kristu. Pohlížíme-li na duchovní vývoj minulých dob, tu nám století za stoletím vystupuje vstříc obšírná a důkladná věda, jejímž posláním má být pochopení Krista a jeho zjevení. Po celá staletí formovali lidé své nejvyšší a nejvýznamnější ideje tak, aby mohli Krista pochopit. Mohlo by se tedy zdát, že nejvýznamnější intelektuální práce lidstva je dostatečnou zárukou porozumění Kristu. Je tomu skutečně tak?

Jednoduché srovnání nás může přesvědčit o tom, že tomu tak ve skut. není. Položme na jednu misku duchovních vah vše, čím až dosud přispěla vědecká a theosofická učenost ke skutečnému pochopení bytosti Kristovy. Na druhou misku vah položme všechny hluboké city, všechny podněty v duších lidí, kteří byli po staletí přitahováni ke Kristu. Co se stane? Miska s vědou, s veškerou učeností i se samotnou theosofií (anthroposofií) překvapivě rychle vyletí nahoru, zatímco hluboké city a podněty, jimiž byli lidé přitahováni k bytosti Kristově, k jeho zjevení, stlačí svoji misku hluboko dolů. Není nic přehnaného v tom, řekneme-li, že z Krista vycházela nesmírná síla působení a že samo vědění o Kristu k tomuto působení přispělo nejméně. Kdyby byli následníci Krista odkázáni jen na to, co po staletí shromažďovaly učené úvahy středověkých scholastiků a církevních otců, nebo na to, co může přinést dnešní theosofie, tu by to s křesťanstvím bylo opravdu špatné. Výtězek z toho všeho by byl opravdu nepatrný. Kdo nepředpojatě pozoruje vývoj křesťanství století za stoletím, těžko může něco namítnout proti tomuto závěru.

K věci se však můžeme přiblížit ještě přesněji také z jiné strany. Pohlédněme nazpět do dob, kdy křesťanství ještě nebylo. Postačí připomenout, co je většinou zde přítomných dobře známé.

Vzpomeňme na řeckou tragédii, zejména na její starší formy. Tam, kde je nám na jevišti řeckých dramát představován bojující bůh nebo člověk, v jehož duši bojující bůh působí, tam bylo bezprostředně znázorněno, takřka z jeviště dolů, božské působení a božský život.

Vzpomeňme jen Homéra, jak svoji významnou báseň zcela prostoupil působením duchovnosti. Připomeňme si také velké postavy Sokrata, Platóna, Aristotela. Se všemi těmito jmény vstupuje do naší duše duchovní život, který v jistém směru dosahuje toho nejvyššího stupně.

Pomineme-li všechny ostatní a pohlédneme pouze na Aristotela, působícího několik století před založením křesťanství, vidíme, že tu před námi vystupuje něco, co v určitém smyslu dodnes nedoznalo žádného dalšího vzestupu, žádného vyššího vývoje. Aristotelovo myšlení a jeho vědění je ještě dnes něčím tak nesmírným, že lze říci: zde bylo v lidském myšlení dosaženo něčeho nejvyššího, co dodnes nebylo překonáno.

Nyní si na chvíli připusťme předpoklad důležitý pro příští dny. Představme si, že by nebyla žádná evangelia, z nichž bychom se mohli něco dozvědět o bytosti Kristově. Nezávisle na Novém zákoně pozorujme postup křesťanství ve vývoji lidstva jako dějinnou skutečnost. Ničím neovlivněni sledujme, co se skutečně stalo.

Obrátíme-li svůj pohled nejprve na jih Evropy, nalezneme zde v určité době historického předkřesťanského vývoje nejvýše vyvinuté lidské duchovní vzdělání, jak jsme si právě ukázali, v jeho reprezentantu Aristotelovi. Zde vidíme nejvýše vyvinutý duchovní život, rozvíjející v následujících staletích ještě určitou dokonalost, takže v době nástupu křesťanství bylo v jižní Evropě ještě mnoho řecký vzdělaných lidí, kteří přijali řecký duchovní život.

Až do druhého a třetího století po Kristu nalézáme na řeckém a italském poloostrově mnoho lidí s tím nejvyšším duchovním vzděláním, kteří si osvojili nejen vznešené ideje, nacházející se u Platóna, ale také důvtip, vyhlížející skutečně jako pokračování myšlení Aristotelova. Byli tu jemní a silní duchové s řeckým vzděláním a řecký vzdělání Římané, kteří

k jemné řecké duchovnosti připojili agresivitu a osobitost římanství. A do tohoto prostředí vniká křesťanský impuls takovým způsobem, že se jeho nositelé ve srovnání s řecko-římskou vzdělaností jeví být jako naprostí nevzdělanci. Do světa nejvyzrálejší lidské intelektuality vstupují prostí lidé srdce prakticky bez vzdělání.

A nyní můžeme prožít pozoruhodný výjev. Tyto až primitivně prostinké povahy poměrně velmi rychle rozšířily křesťanství v celé jižní Evropě. Přiblížíme-li se dnes k těmto prostým lidem s tím, co známe o podstatě křesťanství z theosofie, zjistíme, že tito nositelé Kristova podnětu nerozuměli ničemu ani z té nejprostší podstaty Kristovy bytosti. Tito nositelé Kristova podnětu nemohli na trh řecko-římského duchovního života přinést nic jiného než osobní vnitřní zaujetí, které v sobě vyvinuli jako svůj osobní vztah k milovanému Kristu. Oni milovali právě tento vztah, jako je tomu u milujících se v rodině.

Ti, co do tehdejšího řectví a římanství vnesli křesťanství, které se vyvíjí až do naší doby, ti nebyli žádní učení theosofové (anthroposofové), ani vzdělanci. Vzdělání theosofové tehdejší doby, gnostikové, se sice povznesli k vznešeným ideám o Kristu, avšak jejich příspěvek je tím, co musíme položit na onu stoupající miskú vah. Kdyby záleželo jen na těchto gnosticích, křesťanství by nemohlo vykonat své vítězné tažení světem. To, co sem vniklo z východu a co poměrně rychle přivedlo staré řectví a římanství k zániku, to tedy nebyla žádná zvlášť vyvinutá intelektuální ita.

Tak se jeví věci na straně jedné.

Na straně druhé nalezneme pozoruhodné muže, kteří jsou intelektuálně na výši, počínaje jemným novoplatonikem Celsem, velmi prudkým odpůrcem křesťanství, který již tehdy uvedl vše, co se proti křesťanství dá vůbec namítnout, a konče Markem Aureliem, stoickým filosofem na trůně.

Zde před sebou máme jemně vzdělané novoplatoniky vytvářející v této době ideje, vysoko převyšující svou velikostí a šíří rozhledu ideje dnešní, proti nimž je dnešní filosofie takřka dětskou hrou.

A pronikneme-li se tím, co tito lidé v řeckém a římském duchu intelektuálně vysoce vzdělaní namítali proti křesťanství ze stanoviska řecké filosofie, budeme mít dojem, že všichni tito protivníci křesťanství podnětu Kristovu nerozuměli. Křesťanství se takto šíří prostřednictvím lidí, kteří z jeho podstaty nic nechápou, a proti němu bojují nositelé vysoké kultury, kteří Kristův impuls chápou právě tak málo jako jeho nositelé.

Křesťanství vstupuje do světa skutečně pozoruhodným způsobem. Ani přívrženci, ani jeho odpůrci nic nechápou z jeho vlastní duchovní podstaty. Jeho přívrženci však nesli ve svém srdci sílu, aby tento Kristův impuls přivedli k jeho světovému vítězství.

Pohledme na ty, kteří se s jistou velkorysostí křesťanství zastávali, jako např. slavný církevní otec Tertullianus. V něm máme Římana, který je téměř tvůrcem nové římské řeči, jenž s mimořádnou jistotou dokázal dávat novým slovům živost, což svědčí o mimořádné osobnosti jejich původce. Tážeme-li se však, jak je na tom Tertullianus s idejemi o Kristu, tu vidíme něco jiného. Zde nalézáme velice málo intelektuality, tu se u něho jeví velice málo duchovní velikosti. Po této stránce tedy ani obránci křesťanství mnoho neznamenají. Přestože to jsou velmi významné osobnosti, jejich důvody nemohli vzdělaní Řekové brát nijak zvlášť v úvahu.

Čím tedy Tertullianus působí tak mocně strhujícím způsobem?

A to je právě to, oč tu jde! Zde, milí přátelé, můžeme cítit, jak se nám před duší vynořuje otázka. Čím vlastně působili nositelé Kristova podnětu, když z tohoto samotného podnětu vlastně ani sami mnoho nerozuměli? Čím působili křesťanští církevní otcové, kteří až po Origena jsou tak neobratní? Čím to je, že ani tak vysoká řecko-římská vzdělanost nemohla pochopit podstatu Kristova podnětu? Co to všechno znamená? Ale jděme dál.

Tentýž jev před námi vystupuje brzy ještě ostřeji. Přecházejí staletí, kdy se křesťanství šíří mezi evropské národy, které vycházejí z docela jiných náboženských představ. Ačkoliv se

tyto národy, jako např. Germáni, ztotožňují se svými původními představami, přece přijímají s plnou silou křesťanský impuls tak, jako by byl jejich vlastním duševním životem. Byli snad nejproslulejšími šířiteli křesťanské víry mezi Germány scholasticko-teologicky vzdělaní lidé? Naprosto ne! Byly to celkem prosté duše, které se vydaly mezi lid a mluvily k němu primitivním způsobem v jednoduchých, jemu obvyklých každodenních představách, a tím uchvátily jeho srdce. Ony věděly málo o hlubinách Kristova podnětu a přece působily nanejvýš významně tím, že uměly bezprostředně volit taková slova, kterými se dotýkaly nejhlubší stránky vnitřního života těch, k nimž mluvily. Zde se do všech končin Evropy vydali prostí lidé a právě oni byli nejpůsobivější. Takto se po staletí šířilo křesťanství.

Teprve potom můžeme s obdivem pozorovat, jak se totéž křesťanství stává u scholastiků podnětem k významné učenosti, k vědě i k filosofii. Nepodceňujme tuto filosofii! Dnes však chceme usměrnit svůj duševní pohled na ten podivuhodný jev, že až do středověku se křesťanství šířilo prostřednictvím lidí s nejprostší myslí takovým způsobem, že je přijaly jako součást své duše národy, mající ve svém srdci zcela odlišné formy představ. A v nepříliš vzdálené době bude možno říci ještě leccos jiného o šíření křesťanství. Mluvíme-li o šíření křesťanství a o působení Kristova podnětu, snadno může vzniknout nedorozumění. V určitých dobách zde byly sklízены plody nadšení, z kterých pak vycházely křesťanské nauky.

Čím více se však blížíme nové době, tím víc jako by křesťanství mizelo. Vzpomeňme např. Koperníka a na dobu, kdy došlo k rozmachu přírodních věd, až do 19. století. Tu by mohl snadno vzniknout dojem, jako by to vše, co od doby Koperníkovy prostoupilo duchovní život západu, zvolna pracovalo proti křesťanství. Zevní skutečnost to opravdu potvrzovala např. tím, že Koperníkovy spisy byly až do dvacátých let 19. století na indexu katolické církve. Ale tak se to zevně pouze jeví. Koperník byl na indexu, a přece to nic neměnilo na tom, že byl kanovníkem. A ačkoliv katolická církev dala upálit Giordana Bruna, byl tento přesto dominikánem. Koperník i Giordano Bruno došli ke svým idejím na základě křesťanství a jednali z Kristova impulsu.

Upalování a index nejsou důkazem toho, že příslušné ideje nejsou plody křesťanství, ale toho, že církev těmto plodům neporozuměla. Potřebovala na to čas až do 19. st., aby nahlédla, že ideje Koperníkovy se nemohou utlumit indexem. Pohlížíme-li do věci hlouběji, pochopíme, že to vše, co i v posledních staletích vykonaly národy západu, je právě výsledkem křesťanství, jen díky křesťanství se lidský pohled obrátil od Země zpět do nebeských dálek, jak se to stalo prostřednictvím Koperníka a Giordana Bruna. Něco takového bylo možné jen v křesťanské kultuře vlivem Kristova podnětu.

Kdo nepozoruje duchovní život lidstva pouze povrchně, tomu se věci projeví tak, že zevně vysloveny se mohou zdát opravdu protismyslné. Hlubšímu pozorování se jeví být nemožné, aby povstal např. Haeckel se vším svým nepřátelstvím ke Kristu, aby jeho dílo mohlo bez křesťanství vůbec vzniknout. Ernst Haeckel je bez křesťanské kultury zcela nemyslitelný. Stejně tak i celý vývoj novějších přírodních věd, i kdyby vyvíjely sebevětší odpor ke křesťanství.

To vše i se svým nepřátelstvím v pojmech, myšlenkách a slovech, to vše je dítě křesťanství, tj. přímým pokračováním křesťanského podnětu. Až budou úplně odstraněny dětské nemoci této vědy, pak lidstvo pochopí, že důsledně sledovány vedou její východiska přímo do vědy duchovní, že skutečně existuje přímá cesta od Haeckela k duchovní vědě. Přihlédneme-li k tomu, poznáme, že Haeckel je naprosto a úplně hlava křesťanská, třebaže sám o tom nic neví. Z křesťanských podnětů nepramení jen to, co nosí křesťanskou vizitku, ale i to, co proti křesťanství vystupuje nepřátelsky. Nesmíme věci brát jen podle jejich pojmů,

ale podle jejich skutečnosti. Pak se můžeme dostat k poznání, že to byly opět křesťanské podněty, které vyvolaly také to, co se staví proti nim nepřátelsky v darwinismu. Z darwinistické nauky o vývoji druhů vede přímá cesta k nauce o opakujících se pozemských životech člověka, procházejícího ve vývoji lidstva reinkarnacemi. O této věci jsem pojednal ve spisku "Reinkarnace a karma" (Reinkarnation und Karma).

Nechceme-li ztratit pevnou půdu pod nohama, musíme se v jistém smyslu naučit pozorovat křesťanské podněty nepředpojatě. Kdo rozumí darwinismu a haeckelismu a je proniknut tím, o čem Haeckel nic neví, o čem však Darwin ještě leccos věděl, ten ví, že darwinismus je možný jen jako hnutí křesťanské. Kdo chce darwinismu důsledně porozumět, musí dospět k ideji reinkarnace. A může-li si při tom pomoci určitou silou nadsmyslového pohledu, dospěje touto cestou zcela jednoznačně k duchovnímu původu lidstva. Je to sice určitá oklika, přece však za pomoci duchovního zření je cesta od haeckelismu k pochopení duchovního původu Země správná. Je ovšem také možné přijímat darwinismus tak, jak je to dnes obvyklé, tj. bez životních principů v něm obsažených, to je jako podnět bez hlubšího pochopení křesťanství, který v něm je. S takovým přijímáním se člověk dostává do velmi zvláštního stavu, k jistému rozpoložení duše, kdy rozumí právě tak málo křesťanství jako darwinismu.

Pod vlivem takto působící duchovnosti může být člověk opuštěn dobrým duchem křesťanství právě tak, jako dobrým duchem darwinismu. Zůstane-li však dobrý duch darwinismu při nás, ať již myslíme sebestaterialističtěji, pak jsme vedeni stále dál a dál do minulosti Země, až konečně v určitém bodě poznáváme, že se člověk nevyvinul z nižších zvířecích forem, ale že jeho původ musí být duchovní. Pak ve vývoji postupujeme zpět až tam, kde vidíme člověka jako bytost duchovní, jako bytost takřka se vznášející nad světem Země.

K tomu nás vede důsledně pojatý darwinismus.

Kdo je však jeho dobrým duchem opuštěn a byl by např. stoupencem reinkarnace, může při svém pátrání v minulosti dospět k domněnce, že v některé ze svých pozemských inkarnací žil kdysi jako opice. Může-li někdo něčemu takovému věřit, tu již skutečně musí být opuštěn nejen dobrým duchem darwinismu, ale také dobrým duchem křesťanství. Tomu není dovoleno rozumět ani tomu, ani onomu. Z důsledně pojatého darwinismu nelze dospět k víře v opičí počátky reinkarnací člověka. V něco takového lze věřit jen na základě zcela povrchního přenesení ideje reinkarnace na materialisticky pojatý darwinismus.

Zbavit darwinismus jeho křesťanského ducha lze velmi snadno. Neučiníme-li tak, poznáme, jak Darwinovy podněty jsou zrozeny až do dnešní doby z impulsu Kristova, a vidíme, že křesťanské podněty působí i tam, kde jsou popírány. Zde tedy máme co činit nejen s šířením křesťanství v prvních stoletích po Kristu, bez ohledu na opozici tehdejšího učeného světa a vědění jeho přívrženců a ve středověku s minimálním přispěním učených scholastiků, zde máme co činit také s jeho do jisté míry paradoxním projevem v protikladném darwinismu. Velikost Darwinových idejí čerpá svoji sílu z křesťanství a právě jeho křesťanské podněty přenesou darwinistickou vědu přes materialismus.

S těmito křesťanskými podněty je to velice podivné. Zdá se, jako by při jejich šíření nebyly intelektualita, učenost, vědění a poznání vůbec na místě. Člověk by řekl, že se křesťanství šíří bez ohledu na to, co si o něm lidé myslí. Dokonce se šíří i tak, že se objevuje jakoby naruby převráceno v moderním materialismu. Co se to tu vlastně šíří?

Křesťanské ideje to nejsou. Křesťanská věda to také není. Je to snad morální cítění, co tu bylo křesťanstvím zaníceno? Pohlížíme-li však na morální těch dob, v nichž se křesťanství šířilo, tu budeme muset u zástupců křesťanství připustit mnohé z toho, co by se dalo hodnotit

jako projevy zloby vůči skutečným nebo jen domnělým odpůrcům. Tedy ani morálka vládnoucí v duších nepřilíš intelektuálně vzdělaných křesťanů nám nemůže příliš imponovat, byť by mysleli sebekřesťanštěji. Co se zde tedy vlastně šíří?

Co tu tak podivuhodně vítězně kráčí světovými dějinami? Tažme se duchovní vědy! Ptejte se nadsmyslového vědomí! Co působí v nevzdělaných lidech vstupujících z východu do řecko-římské vzdělanosti?

Co působí v lidech, vnájejících do cizího germánského světa křesťanství?

Co působí v moderní materialistické přírodní vědě, která dosud takřka zakrývá svou tvář? Co vládne ve všech těchto duších, nejedná-li se o intelektuální a dokonce ani o morální podněty? Co to je?

Je to On sám, Kristus!

To On kráčí od srdce k srdci, od duše k duši, to On se může ve světě Země pohybovat, lhotejně, je-li nebo není-li v tomto staletém vývoji dušemi lidí chápán. Zde jsme nuceni upustit od svých pojmů a od celé své vědy a poukázat na skutečnost tajuplného putování samotného Krista v tisících podnětech, nabývajícího tvárnosti v lidských duších, vstupujícího do nespočetných lidí, aby je naplnil.

Je to Kristus sám, procházející v těch prostých lidech řecko-latinským světem. Je to opět Kristus, jdoucí po boku pozdějších učitelů, přinášejících křesťanství germánským národům. Je to On, skutečný a pravý Kristus, chodící od místa k místu, od duše k duši, vstupující do nich nezávisle na tom, jak o něm smýšlejí.

Zde bych chtěl použít jisté triviální přirovnání.

Většina lidí neví vůbec nic o složení jídla, a přesto jsou živi podle všech pravidel stravování. Člověk by snadno mohl zemřít hladu, kdyby musel nejdříve poznat všechny složky stravy, než by se směl najíst. Umění najíst se, nemá nic společného s chápáním, co je to jídlo. Tak ani šíření křesťanství na Zemi nemělo nic společného s chápáním, které mu bylo přinášeno vstříc. Zde stojíme před něčím docela zvláštním. Je to tajemství, které může být vysvětleno jen tak, že nalezneme odpověď na otázku:

Jak působí Kristus v lidských srdcích?

Klade-li si tuto otázku duchovní věda, tu je při svém nadsmyslovém pozorování přivedena nejprve k události, která ve své podstatě může být skutečně odhalena jen nadsmyslovým vnímáním, která je zevně rovněž v naprostém souladu s dnešním výkladem. Pak uvidíme, že doba, kdy Kristus působil právě charakterizovaným způsobem, je již za námi, že **přicházejí doby, kdy lidé budou muset Krista poznat a pochopit.**

Proto také musíme nalézt odpověď na otázku, proč naší době předcházela doba jiná, v níž se Kristův podnět mohl šířit, aniž k tomu bylo zapotřebí jeho pochopení. Tu nás nadsmyslové vědomí vede nejprve k události, která to umožnila, k tzv. svatodušní slavnosti, k seslání Ducha svátého. To, co se nejdříve naskytne v tomto směru duchovnímu badateli, je jasnovidné pozorování právě této události. Co se vlastně stalo v onom okamžiku světového vývoje Země, který je nám víceméně nesrozumitelně znázorněn jako sestoupení Ducha svátého na apoštoly?

Obrátíme-li jasnovidný pohled na tuto událost a zkoumáme-li, co se zde stalo, dostane se nám duchovně- vědecké odpovědi na otázku: co to znamená, že prostí lidé, jakými byli také apoštolové, začali najednou mluvit rozličnými jazyky o tom, co z hlubin duchovního života měli zvěstovat, co od nich však nikdo neočekával?

Tenkrát se, milí přátelé, začalo šířit křesťanství nezávisle na rozumu do věci zainteresovaných lidí. Od oněch letnic, od této svatodušní události se po zemi začal rozlévat onen křesťanský proud, onen proud Kristovy síly, jak zde byl charakterizován.

Čím byla tato svatodušní událost?

To je otázka, která vstoupila do okruhu duchovní vědy. A odpovědí na tuto otázku, jak ji podává jasnovidné bádání, začíná Páté evangelium.